

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-356-47>

УДК 658.589:005.332.4:338.436

JEL classification O31, Q12, L25

ДОЦІУК Світлана

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4021-8018>

e-mail: sveta.dotsiuk@gmail.com

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах сучасних економічних викликів, посилення конкурентної боротьби, ресурсних обмежень та необхідності адаптації до технологічних змін. Узагальнено наукові підходи до трактування поняття «інновація». Розглянуто нормативно-правові засади інноваційної діяльності в Україні та визначено взаємозв'язок між зовнішніми чинниками, інноваційним потенціалом підприємства, впровадженням інновацій, результатами інноваційної діяльності та формуванням конкурентних переваг. Систематизовано основні види інновацій в аграрному виробництві, зокрема технологічні, продуктові, організаційні, маркетингові, цифрові та екологічні, а також визначено характер їх впливу на результати діяльності підприємств. Проаналізовано позиції України у світовому інноваційному просторі за Глобальним інноваційним індексом та визначено основні проблеми, що стримують інноваційний розвиток аграрних підприємств, серед яких обмеженість фінансових ресурсів, недостатній рівень трансферу технологій, слабка взаємодія науки, освіти і бізнесу, дефіцит кваліфікованих кадрів та недостатній рівень цифровізації. Обґрунтовано основні напрями активізації інноваційної діяльності, серед яких розвиток фінансово-економічних механізмів підтримки, посилення взаємодії науки, освіти і бізнесу, цифровізація та технологічна модернізація, розвиток кадрового потенціалу, впровадження екологічних і ресурсозберігаючих технологій та удосконалення державної інноваційної політики. Встановлено, що комплексне використання інновацій сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, продуктивності виробництва, якості продукції, адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища, зміцненню ринкових позицій та формуванню стійких конкурентних переваг аграрних підприємств.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність, аграрні підприємства, інноваційний потенціал, технологічна модернізація, цифровізація, конкурентні переваги.

DOTSIUK Svitlana

Vinnitsia National Agrarian University

THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article examines the role of innovation in ensuring the competitiveness of agricultural enterprises in the face of modern economic challenges, increased competition, resource constraints and the need to adapt to technological changes. Scientific approaches to interpreting the concept of "innovation" are summarized. The regulatory and legal framework of innovation in Ukraine is considered and the relationship between external factors, the innovative potential of the enterprise, the implementation of innovations, the results of innovation activity and the formation of competitive advantages is determined. The main types of innovations in agricultural production are systematized, in particular technological, product, organizational, marketing, digital and environmental, and the nature of their impact on the results of enterprise activities is determined. The position of Ukraine in the global innovation space according to the Global Innovation Index is analyzed and the main problems that hinder the innovative development of agricultural enterprises are identified, including limited financial resources, insufficient level of technology transfer, weak interaction of science, education and business, shortage of qualified personnel and insufficient level of digitalization. The main directions of intensification of innovative activity are substantiated, including the development of financial and economic support mechanisms, strengthening the interaction of science, education and business, digitalization and technological modernization, development of human resources, introduction of environmental and resource-saving technologies and improvement of state innovation policy. It is established that the comprehensive use of innovations contributes to increasing the efficiency of resource use, production productivity, product quality, adaptability of enterprises to changes in the external environment, strengthening market positions and forming sustainable competitive advantages of agricultural enterprises.

Keywords: innovation, innovative activity, competitiveness, agricultural enterprises, innovative potential, technological modernization, digitalization, competitive advantages.

Стаття надійшла до редакції / Received 06.07.2026

Прийнята до друку / Accepted 29.07.2026

Опубліковано / Published 27.08.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© ДОЦІУК Світлана

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні умови функціонування аграрних підприємств характеризуються високою динамічністю ринкового середовища, посиленням конкурентної боротьби, зростанням ресурсних обмежень та необхідністю швидкої адаптації до технологічних і економічних змін. Особливої актуальності ці питання набувають для аграрного сектору України, функціонування якого відбувається під впливом воєнних ризиків, порушення логістичних зв'язків, зміни умов доступу до ресурсів і капіталу, а також необхідності забезпечення стійкості

виробництва та збереження ринкових позицій. За таких умов традиційні підходи до організації виробничо-господарської діяльності не завжди забезпечують необхідний рівень адаптивності підприємств, що зумовлює потребу в пошуку нових способів підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Одним із важливих інструментів реагування на зазначені виклики є інноваційна діяльність, яка створює можливості для технологічного оновлення виробництва, удосконалення управлінських процесів, раціоналізації використання ресурсів та формування нових ринкових можливостей. Водночас результативність інноваційної діяльності залежить не лише від факту впровадження нововведень, а й від здатності підприємства забезпечити їх відповідність власним виробничим можливостям, потребам ринку та стратегічним цілям розвитку. Це зумовлює необхідність дослідження ролі інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності аграрних підприємств та визначення умов, за яких інноваційна діяльність може трансформуватися у стійкі конкурентні переваги.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика інноваційного розвитку підприємств, інноваційної діяльності та її ролі у формуванні конкурентоспроможності аграрного сектору знайшла відображення у працях низки вітчизняних науковців, серед яких: Багал Ю.М. [3], Белянська Ю.В. [4], Воробйова О.П. [5], Гончарук І.В. [6], Грицаєнко М.І. [17], Нейкова Л.І. [15], Пересада А.А. [9], Томашук І.В. [6], Хасцька О.П. [13], Чіков І.А. [16], Черваньов Д.М. [15], Шпикуляк О.Г. [17] та інші. У їхніх працях інновації розглядаються як процес, результат або якісні зміни у виробничій, технологічній та управлінській діяльності підприємств, що створюють передумови для підвищення ефективності використання ресурсів, технологічного оновлення, формування нових ринкових можливостей і забезпечення конкурентних переваг. Окрему увагу вітчизняні науковці приділяють проблемам інноваційного розвитку аграрних підприємств, цифровізації виробництва, технологічній модернізації, розвитку інноваційного потенціалу та адаптації підприємств до сучасних економічних і воєнних викликів.

Водночас сучасні умови функціонування аграрних підприємств зумовлюють необхідність подальшого дослідження ролі інновацій у забезпеченні їх конкурентоспроможності. Особливої уваги потребує визначення взаємозв'язку між розвитком інноваційного потенціалу підприємства, впровадженням інновацій та формуванням стійких конкурентних переваг, що й визначає актуальність подальшого дослідження цієї проблематики.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження ролі інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності аграрних підприємств, визначення характеру їх впливу на результати господарської діяльності та обґрунтування основних напрямів активізації інноваційного розвитку в сучасних умовах господарювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інноваційна діяльність є важливою складовою сучасного розвитку підприємства, оскільки пов'язана із систематичним оновленням технологічних, виробничих, організаційних та управлінських рішень. Її значення визначається не лише можливістю впровадження нових продуктів чи технологій, а й здатністю підприємства забезпечувати якісні зміни у підходах до використання ресурсів, організації діяльності та взаємодії з ринком. Саме тому розуміння сутності інновацій є важливою передумовою оцінювання їх ролі у формуванні конкурентоспроможності аграрних підприємств.

У наукових дослідженнях поняття «інновація» не має єдиного трактування та розглядається з різних теоретичних позицій. Одні науковці акцентують увагу на інновації як процесі створення та впровадження нововведень, інші – як на результаті відповідної діяльності або як на якісних змінах у функціонуванні підприємства. Врахування таких підходів дає змогу комплексніше розкрити зміст інновацій та визначити їх значення для розвитку аграрних підприємств.

Основні наукові підходи до трактування поняття «інновація», запропоновані вітчизняними науковцями, наведено у таблиці 1.

На нашу думку, поняття «інновація» доцільно розглядати як результат цілеспрямованого процесу створення, адаптації та практичного впровадження нових або вдосконалених ідей, технологій, продуктів, послуг чи управлінських рішень, що забезпечують якісні зміни в діяльності підприємства та сприяють підвищенню ефективності його функціонування.

Досягнення зазначених результатів значною мірою залежить від інституційних умов здійснення інноваційної діяльності на рівні підприємств. Важливою складовою такого середовища є нормативно-правове забезпечення, яке визначає правові, організаційні та економічні засади інноваційної діяльності, встановлює механізми її державного регулювання та підтримки, а також окреслює стратегічні пріоритети інноваційного розвитку. Основу такого забезпечення становлять Конституція України, Господарський кодекс України, закони та інші нормативно-правові акти, що регулюють інноваційну діяльність (рис. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до трактування поняття «інновація»

Автор	Думка автора
Інновація як процес	
А.А. Пересада	Інновація – це процес доведення наукової ідеї або технологічного винаходу до стадії практичного використання, що дає прибуток, а також пов'язані з цим процесом техніко-економічні та інші зміни у соціальному середовищі [9].
П.С. Харів	Інновація – це процес доведення наукової ідеї до практичного використання, що супроводжується техніко-економічними змінами [14].
І.А. Чіков	Інновації – процес впровадження нових або вдосконалених ідей, методів, технологій чи продуктів, які суттєво поліпшують або змінюють наявні практики та рішення. Інновації спрямовані на підвищення ефективності, забезпечення конкурентних переваг і задоволення потреб користувачів або суспільства загалом [16, с. 227].
Інновація як зміни	
Ю.М. Бажал	Інновація – це зміна технології виробництва, що має економічне значення [3].
І.В. Гончарук, І.В. Томашук	Інновації – це економічна категорія науково-технічного прогресу, яка забезпечує якісні зміни функціональних можливостей підприємств і ринкових переваг сучасного виробництва з урахуванням диференційованого впливу галузево-технологічної специфіки [6, с. 33].
Інновація як результат	
Ю.В. Белянська	Інновація – це результат реалізації ідеї у вигляді впровадження нових або вдосконалених технологій, продукції, послуг, що мають економічні, соціальні та інші ефекти в процесі розвитку та здобуття конкурентних переваг [4, с. 63].
О.П. Воробйова	Інновація є результатом процесу цілеспрямованої якісної зміни об'єкта суб'єктом, котрий володіє елементами новизни [5].
Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова	Інновація – це результат інноваційної діяльності у вигляді наукових, технічних або соціально-економічних нововведень, який може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу [15].
О.Г. Шпикуляк	Інновації – це результат творчої праці, матеріалізований у формі нового або вдосконаленого продукту, технології, послуги чи системи управління, що ґрунтується на нових знаннях і спрямований на практичне використання [17, с. 9].

Джерело: сформовано автором на основі літературних джерел [3, 4, 5, 6, 9, 14, 15, 16, 17]

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Рис. 1. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні

Джерело: сформовано автором на основі [7, 8, 10, 11]

Для аграрних підприємств значення інституційного середовища посилюється специфікою їх функціонування, оскільки інноваційні рішення реалізуються під впливом природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, ресурсних обмежень та необхідності забезпечення продовольчої безпеки. За таких умов нормативно-правове регулювання має не лише забезпечувати можливість упровадження нововведень, а й сприяти формуванню сприятливого середовища для інвестицій.

Водночас наявність сприятливих зовнішніх умов не забезпечує автоматичного отримання результатів від інноваційної діяльності. Важливим чинником є внутрішня спроможність підприємства своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, мобілізувати необхідні ресурси та ефективно реалізовувати власний інноваційний потенціал. Саме поєднання зовнішніх передумов і внутрішніх можливостей визначає характер та результативність інноваційних перетворень на підприємстві.

З огляду на зазначене, доцільно розглянути взаємозв'язок між впливом зовнішніх чинників, інноваційним потенціалом підприємства, процесом впровадження інновацій та результатами їх реалізації, який схематично відображено на рисунку 2.

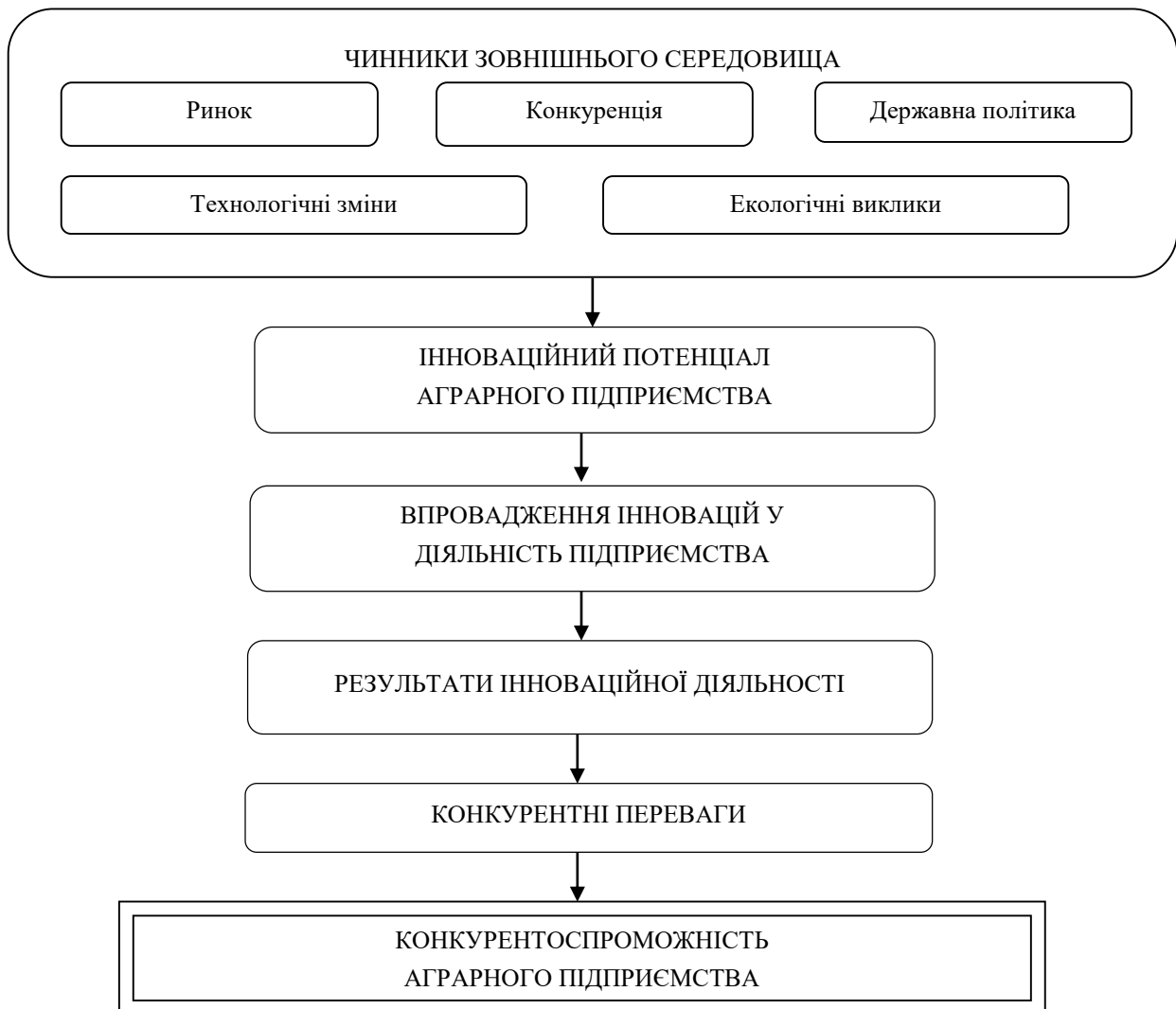

Рис. 2. Механізм впливу інновацій на забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств
Джерело: сформовано автором

Представлений на рис. 2 механізм відображає послідовність впливу інновацій на формування конкурентоспроможності аграрних підприємств. Вплив чинників зовнішнього середовища, зокрема ринкової кон'юнктури, рівня конкуренції, державної політики, технологічних змін та екологічних викликів, формує передумови для розвитку інноваційного потенціалу підприємства. Його реалізація забезпечується впровадженням технологічних, продуктових, організаційних та інших видів інновацій, спрямованих на вдосконалення виробничих і управлінських процесів. Результатом впровадження інновацій є підвищення продуктивності праці, зниження виробничих витрат, покращення якості продукції та ефективності використання ресурсів. Це сприяє зміцненню ринкових позицій підприємства та розширенню можливостей виходу на нові ринки збуту.

Водночас вплив окремих видів інновацій на результати діяльності підприємства має свої особливості, зумовлені напрямками їх застосування та характером очікуваного ефекту, які відображено у таблиці 2.

Таблиця 2

Види інновацій та їх вплив на забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств

Вид інновацій	Характеристика	Напрями застосування в аграрному виробництві	Очікуваний вплив на конкурентоспроможність
Технологічні	Передбачають впровадження нових технологій, техніки та виробничих процесів	Точне землеробство, GPS-навігація, безпілотники, автоматизовані системи управління технікою, роботизовані ферми	Підвищення продуктивності праці, скорочення виробничих витрат, раціональне використання ресурсів
Продуктові	Створення нових або вдосконалення існуючих видів продукції	Виробництво органічної продукції, нові сорти культур, продукція з доданою вартістю	Розширення асортименту, підвищення якості продукції, освоєння нових ринків збуту
Організаційні	Удосконалення організації виробництва та системи управління	Цифрове управління підприємством, ERP-системи, оптимізація бізнес-процесів, сучасні методи управління персоналом	Підвищення ефективності управління, скорочення адміністративних витрат, покращення координації діяльності
Маркетингові	Запровадження нових методів просування продукції та роботи із споживачами	Електронна комерція, цифровий маркетинг, брендування продукції, онлайн-платформи продажу	Збільшення обсягів реалізації, підвищення впізнаваності продукції, зміцнення ринкових позицій
Цифрові	Використання сучасних цифрових технологій у виробництві та управлінні	Інтернет речей (IoT), штучний інтелект, Big Data, дистанційний моніторинг посівів	Підвищення точності управлінських рішень, оперативності контролю та ефективності використання ресурсів
Екологічні	Запровадження ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій	Енергоощадні технології, альтернативна енергетика, біологічні засоби захисту рослин, органічне виробництво	Зменшення негативного впливу на довкілля, відповідність міжнародним стандартам, підвищення експортного потенціалу

Джерело: сформовано автором

Вважаємо, що різні види інновацій по-різному впливають на результати діяльності аграрних підприємств. Технологічні інновації забезпечують модернізацію виробничих процесів і підвищення продуктивності праці, продуктові сприяють розширенню асортименту та підвищенню якості продукції, організаційні оптимізують систему управління, маркетингові зміцнюють ринкові позиції, а цифрові й екологічні інновації забезпечують ефективніше використання ресурсів, зниження виробничих витрат і підвищення адаптивності підприємства до сучасних викликів. Водночас їх комплексне застосування забезпечує синергетичний ефект, посилюючи загальний вплив інновацій на результати діяльності та конкурентні позиції аграрних підприємств.

Попри це, практичне впровадження інновацій в аграрних підприємствах України залишається недостатньо активним. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах воєнних викликів, які посилюють потребу підприємств у пошуку нових підходів до забезпечення стійкості та адаптивності. У цьому контексті важливим є оцінювання позицій України у світовому інноваційному просторі, що дозволяє визначити існуючі можливості та проблемні аспекти розвитку інноваційної діяльності.

Результати порівняльного аналізу значень Глобального інноваційного індексу провідних країн світу та України за 2025 рік представлено на рисунку 3.

Дані, відображені на рисунку 3, свідчать про суттєву диференціацію рівня інноваційного розвитку між країнами світу. Лідуючі позиції у 2025 році займає Швейцарія, Швеція, Сполучені Штати Америки, Республіка Корея та Сінгапур. Високі значення інноваційного індексу цих країн характеризуються ефективним функціонуванням національних інноваційних систем, значними обсягами фінансування наукових досліджень, активним впровадженням цифрових технологій та тісною взаємодією науки, бізнесу і держави. Україна у 2025 році має нижчий рівень інноваційного розвитку порівняно не лише з країнами-лідерами, а й із переважною більшістю європейських держав. Водночас значення інноваційного індексу України є дещо вищим, ніж у Албанії та Уругваю, що свідчить про наявність сформованого інноваційного потенціалу, який потребує подальшого розвитку та ефективної реалізації.

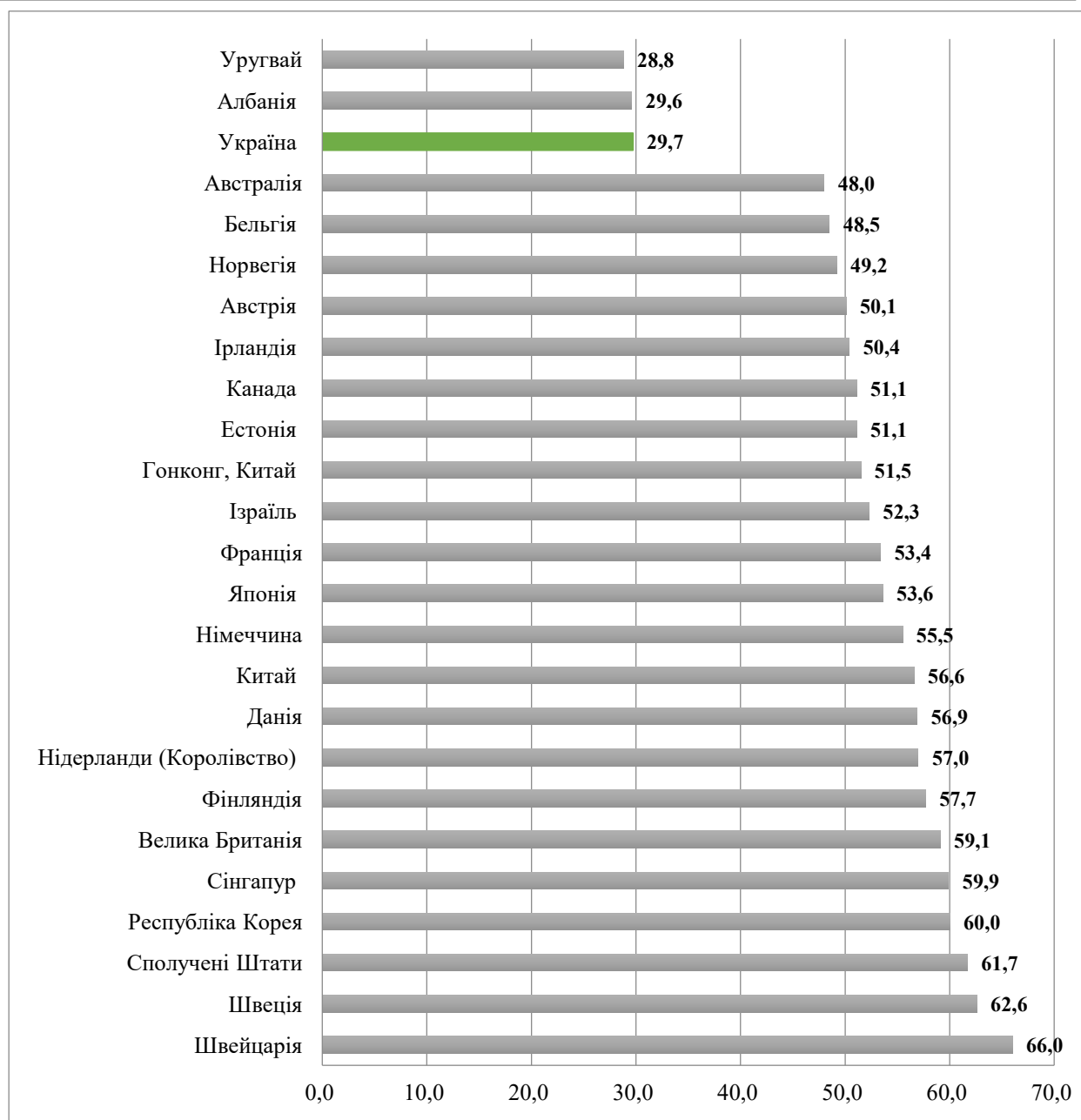

Рис. 3. Значення Глобального інноваційного індексу країн світу у 2025 році

Джерело: сформовано автором за даними [1]

Разом із тим недостатньо високі позиції України у міжнародному інноваційному просторі значною мірою зумовлені наявністю системних бар'єрів, які стримують розвиток інноваційної діяльності, зокрема й в аграрних підприємствах (рис. 4).

Подолання наявних обмежень потребує формування комплексної стратегії стимулювання інноваційної діяльності, яка має бути спрямована на підвищення інноваційного потенціалу підприємств та створення сприятливого середовища для впровадження сучасних технологічних і управлінських рішень.

Одним із ключових стратегічних напрямів є *розвиток фінансово-економічних механізмів підтримки інноваційної діяльності аграрних підприємств*. Обмеженість фінансових ресурсів залишається одним із основних стримуючих чинників впровадження інновацій, оскільки значна частина сучасних технологій потребує значних інвестицій та має тривалий період окупності. У цьому контексті важливим є розширення доступу підприємств до фінансових ресурсів шляхом удосконалення механізмів державної підтримки, розвитку пільгового кредитування, залучення інвестиційних ресурсів, використання грантових програм та стимулювання державно-приватного партнерства. Реалізація таких заходів сприятиме зниженню фінансових ризиків та створенню передумов для технологічного оновлення виробництва.

Рис. 4. Основні проблеми інноваційного розвитку аграрних підприємств України

Джерело: сформовано автором

Важливим напрямом інноваційного розвитку є посилення взаємодії між науковими установами, закладами освіти та виробничим сектором. Недостатній рівень трансферу технологій та практичного використання наукових розробок обмежує можливості аграрних підприємств щодо впровадження сучасних рішень. Тому необхідним є формування ефективної системи співпраці між підприємствами, науково-дослідними установами, закладами вищої освіти, дорадчими службами та інноваційними центрами. Така взаємодія сприятиме адаптації наукових розробок до реальних потреб виробництва, прискоренню процесів комерціалізації інновацій та підвищенню технологічного рівня аграрного сектору.

Особливого значення набуває *цифровізація та технологічна модернізація аграрного виробництва*, що є одним із визначальних напрямів підвищення конкурентоспроможності підприємств. Впровадження цифрових технологій, дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів, оптимізувати витрати та забезпечити прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень. Цифрова трансформація аграрного виробництва створює можливості для підвищення продуктивності, покращення якості продукції та формування додаткових конкурентних переваг.

Важливою передумовою ефективного впровадження інновацій є *формування кадрового потенціалу*, здатного забезпечувати інноваційний розвиток аграрних підприємств. Використання сучасних технологій потребує працівників із відповідними професійними знаннями, цифровими компетентностями та навичками управління інноваційними процесами. У зв'язку з цим актуальним є розвиток системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації персоналу, розширення співпраці між підприємствами й закладами освіти, а також формування умов для безперервного навчання працівників аграрної сфери.

Перспективним напрямом є також *розвиток екологічних та ресурсозберігаючих інновацій*, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку аграрного виробництва. Впровадження технологій раціонального використання земельних ресурсів, енергоефективних рішень, органічного виробництва, біологічних методів захисту рослин та систем управління екологічними ризиками сприятиме зниженню негативного впливу на довкілля, підвищенню ефективності використання ресурсів та забезпеченню відповідності продукції міжнародним екологічним стандартам. Крім того, екологічна орієнтація інноваційної діяльності сприятиме розширенню можливостей виходу українських аграрних підприємств на зовнішні ринки.

Важливим елементом стимулювання інноваційного розвитку є *удосконалення державної інноваційної політики в аграрному секторі*. Державна підтримка має бути спрямована на формування сприятливого інституційного середовища, удосконалення нормативно-правового забезпечення, розвиток інноваційної інфраструктури, підтримку технологічних парків, інноваційних платформ та інших інструментів поширення новітніх технологій. Водночас важливим є забезпечення доступності таких механізмів для різних категорій аграрних підприємств, особливо малих і середніх виробників.

Таким чином, стратегічне стимулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств має базуватися на комплексному підході, який передбачає поєднання фінансової підтримки, технологічної

модернізації, розвитку людського капіталу, цифрової трансформації виробництва та посилення взаємодії між державою, бізнесом і науковим середовищем. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме підвищенню ефективності функціонування аграрних підприємств, формуванню стійких конкурентних переваг та забезпеченню їх довгострокового розвитку в умовах сучасних економічних викликів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що інноваційна діяльність є визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств, особливо в умовах посилення ринкової динаміки, ресурсних обмежень та воєнних викликів. Узагальнення наукових підходів до трактування поняття «інновація» дозволило запропонувати авторське визначення, яке акцентує на результативному характері інновацій як якісних змін, що забезпечують підвищення ефективності функціонування підприємства через впровадження нових або вдосконалених технологій, продуктів та управлінських рішень.

Систематизація видів інновацій в аграрному виробництві дозволила виявити, що технологічні, продуктові, організаційні, маркетингові, цифрові та екологічні інновації мають диференційований вплив на окремі складові конкурентоспроможності, однак їх комплексне застосування створює синергетичний ефект, який забезпечує підвищення продуктивності праці, раціональне використання ресурсів, покращення якості продукції, зниження витрат та адаптивність підприємств до змін зовнішнього середовища.

Позиції України у світовому інноваційному просторі свідчать про суттєве відставання від країн-лідерів, що зумовлено низкою системних проблем, серед яких найбільш вагомими є обмеженість фінансових ресурсів, недостатній рівень трансферу технологій, слабка взаємодія науки і бізнесу, дефіцит кваліфікованих кадрів та низький рівень цифровізації виробничих процесів. Подолання цих бар'єрів потребує запровадження комплексного підходу, що об'єднує розвиток фінансово-економічних механізмів підтримки, посилення кооперації між науковими установами та виробничим сектором, технологічну модернізацію, цифровізацію, розвиток кадрового потенціалу, впровадження екологічних та ресурсозберігаючих технологій, а також удосконалення державної інноваційної політики з урахуванням потреб різних категорій аграрних товаровиробників.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств потребує переходу від окремого впровадження інновацій до системного управління інноваційним розвитком, що передбачає формування відповідного потенціалу, вибір обґрунтованих напрямів інноваційної діяльності та оцінювання їх економічної результативності. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичних підходів до кількісної оцінки впливу окремих видів інновацій на конкурентоспроможність аграрних підприємств та визначення економічної ефективності їх упровадження залежно від масштабів і спеціалізації підприємств.

Література

1. Global Innovation Index 2025. Innovation at a Crossroads. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf> (дата звернення: 28.06.2026 р.).
2. Sakhno A., Dotsiuk S. International experience of state support of entrepreneurship in the agricultural sector of the economy. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 2 (60). С. 98-109. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-2-7>.
3. Бажал Ю.М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику «державо-університети промисловість». і прогнозування. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 1. С. 76-88.
4. Белянська Ю.В. Економічна сутність та значення інновацій в сучасних умовах господарювання. *Review of transport economics and management*. 2020. № 4 (20). С. 55-65.
5. Воробйова О.П. Інновація як відповідь на модернізаційні виклики сучасності. *Науковий огляд*. 2018. № 4 (47). URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/1552/1632> (дата звернення: 01.07.2026 р.).
6. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив інноваційних процесів на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2023. № 1 (63). С. 30-47. DOI: 10.37128/2411-4413-2023-1-3.
7. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 27.06.2026 р.).
8. Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.06.2026 р.).
9. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні. Київ: Лібра, 1998. 392 с.
10. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-15> (дата звернення: 25.06.2026 р.).
11. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> (дата звернення: 25.06.2026 р.).

25.06.2026 р.).

12. Томашук І.В. Формування наукової парадигми інноваційного забезпечення сталого розвитку аграрного сектора. *Економічний простір*. 2025. № 208. С. 354-365. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.208.354-365>.

13. Хасецька О.П. Конкурентоспроможність аграрних підприємств в умовах інноваційного середовища. *Бізнес-навігатор*. 2022. № 2 (69). С. 101-107. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.69-15>.

14. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 326 с.

15. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України: монографія. Київ: Товариство «Знання», КОО, 1999. 514 с.

16. Чіков І.А. Теоретико-методичні та концептуальні основи формування інноваційного механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК. *Бізнес Інформ*. 2024. № 7. С. 221-239. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-221-239>.

17. Шпикуляк О.Г., Грицаєнко М.І. Розвиток інноваційної діяльності в аграрній сфері: менеджмент та ефективність: монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 424 с.

18. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 242 с.

References

1. World Intellectual Property Organization. (2025). Global Innovation Index 2025. Innovation at a Crossroads. Available at: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf> (accessed June 28, 2026).

2. Sakhno, A., & Dotsiuk, S. (2022). International experience of state support of entrepreneurship in the agricultural sector of the economy. *Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity*, 2 (60), 98-109. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-2-7>.

3. Bazhal, Yu. (2015). Development of innovation activity in the knowledge triangle "state-universities-industry". *Economy and Forecasting*, 1, 76-88.

4. Belianska, Yu. (2020). Economic essence and significance of innovations in modern economic conditions. *Review of Transport Economics and Management*, 4 (20), 55-65.

5. Vorobiova, O. (2018). Innovation as a response to the modernization challenges of the present. *Scientific Review*, 4 (47). Available at: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/1552/1632> (accessed July 1, 2026).

6. Honcharuk, I., & Tomashuk, I. (2023). The impact of innovation processes on increasing the competitiveness of agricultural enterprises. *Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity*, 1 (63), 30-47. DOI: 10.37128/2411-4413-2023-1-3.

7. Commercial Code of Ukraine dated January 16, 2003 No. 436-IV (as amended). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (accessed June 27, 2026).

8. Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR (as amended). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed June 26, 2026).

9. Peresada, A. (1998). Investment process in Ukraine. Kyiv: Libra. 392 p.

10. On innovation activity: Law of Ukraine dated July 4, 2002 No. 40-IV (as amended). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-15> (accessed June 25, 2026).

11. On priority areas of innovation activity in Ukraine: Law of Ukraine dated September 8, 2011 No. 3715-VI (as amended). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> (accessed June 25, 2026).

12. Tomashuk, I. (2025). Formation of a scientific paradigm of innovative support for sustainable development of the agricultural sector. *Economic Scope*, 208, 354-365. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.208.354-365>.

13. Khaietska, O. (2022). Competitiveness of agricultural enterprises in an innovative environment. *Business Navigator*, 2 (69), 101-107. DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.69-15>.

14. Khariv, P. (2003). Innovation activity of an enterprise and economic evaluation of innovation processes. Ternopil: Ekonomichna Dumka. 326 p.

15. Chervanov, D., & Neikova, L. (1999). Management of innovation and investment development of Ukrainian enterprises. Kyiv: Znannia. 514 p.

16. Chikov, I. (2024). Theoretical, methodological and conceptual foundations of forming an innovation mechanism for increasing the competitiveness of agricultural enterprises. *Business Inform*, 7, 221-239. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-221-239>.

17. Shpykuliak, O., & Hrytsaienko, M. (2016). Development of innovation activity in the agricultural sector: management and efficiency. Kherson: OLDI-PLIUS. 424 p.

18. Schumpeter, J.A. (2011). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Translated from English by V. Stark. Kyiv: Kyiv-Mohyla Academy Publishing House. 242 p.